

КНИГА ЗА МОДЕРНОТО В НАЦИОНАЛНОТО

Славчо Иванов. ...От век на век.

Поезията пред очите на две столетия.

ИК "Славчо Николов и сие". Шумен, 2001. 176 с.

През 1986 г. Славчо Иванов изненада българския литературоведски свят с книгата си "Критици от миналото". Тя представи критическото творчество на Стефан Минчев, Юрдан Маринополски, Алберт Гечев, Страшимир Кринчев, Димо Кьорчев и Васил Пундев. И до днес това е единственото изследване, посветено на тях. Преди 15 години книгата беше квалифицирана като любопитна и... толкова. Тогава не беше видян (или не беше позволено да се види) опитът на нейния автор да очертае по-пълно картината на литературния живот в България, да представи неговата органичност и едновременно с това – разноликост. Защото тъкмо критиката е огледалото и коректива на всяка национална литература.

През 1991 г. Славчо Иванов издаде книгите "Хубаво е, където ни няма" и "Пътища за оцеляване. Народничество и литература", последвани от "Поезията между две епохи" (1994) и "За поезията в Нова България" (1999). Те оформиха периметъра на неговите творчески търсения – състоянието на литературата ни в първите три десетилетия след Освобождението и трансформациите, които настъпват в нея особено в началото на ХХ век. С тях Славчо Иванов се наложи като сериозен и задълбочен изследвач на литературните процеси в България.

Новата книга на Славчо Иванов е "... От век на век. поезията пред очите на две столетия". Тя излиза в първата година на ХХI век и още заглавието ѝ подсказва, че читателят ще се срещне с дискутираната напоследък краевековна и нововековна проблематика. Това донякъде е така, но и не съвсем. Защото книгата не търси непременно времевите предели в българското литературно развитие, не маркира прагове

и межди, а анализира как у поети от различни поколения се осъществява взаимната поносимост между “ново” и “старо”. А и авторът още в уводните думи предупреждава, че “литературознанието ни вече е спряло с прежното настървение да загвоздя *датни* граници на отминалите явления”. И продължава: “Поезията на граничните фази носи в себе си заряда на контактни идейно-тематични натоварвания от модерно и традиционно, които по-късно и в естетически план по-добре реализират проблематиката и образната система на тези, които условно само могат да бъдат квалифицирани като *подранили*”. Това е изходната постановка, която дава кода за четене на книгата и определя нейната цялост.

Формално погледнато, книгата на Славчо Иванов “... От век на век. Поезията пред очите на две столетия” съдържа седем отделни литературоведски текста, посветени на български поети и критици от различни поколения. Началният от тях, озаглавен “Ориентации в новото пространство”, търси внимателно и открива модерни тенденции още в творчеството на първото следосвобожденско поколение поети (Иван Вазов, Константин Величков, Стоян Михайловски) и у идващия малко след тях Кирил Христов. Като постановка и начини на интерпретиране този проблем е изключително важен за историята на българската литература, защото неговото решаване в голяма степен обяснява характера на пътищата, по които след това тръгва поезията ни. Единият от тях е движението към субективизация, подробно интерпретиран от Славчо Иванов в неговата книга.

В нея са отредени проблемни текстове за Иван Вазов, Пенчо Славейков, Кирил Христов, Николай Лилиев, Трифон Кунев. Славчо Иванов ни връща към дискусията за българската литературна история въпрос кой е авторът на публикуваната през 1885 г. в сп. “Зора” статия “Осветление на българската поезия”. Неговият отговор, стъпил на солидни аргументи и аналогии, ни насочва към личността на Вазов, като следва и важната уговорка: “Аргументите за Г. З-ч като самия Вазов не уточняват единствено безспорно авторство, а принад-

лежност на народния поет към най-ранната идея за европеизирането на нашата нова литература, без да се изменя националното”.

И в текстовете, посветени на отделни произведения или проблеми от творчеството на изброените поети, Славчо Иванов търси баланса между чуждо и национално, спойката между канона на школата и самобитността на автора. В тях Пенчо Славейков, Кирил Христов, Николай Лилиев и Трифон Кунев са представени нетрадиционно – изчистени от дълго преповтаряни щампи, прочетени прецизно.

Специално внимание заслужава статията “Модерно и национално за критици от началото на века”. В нея Славчо Иванов ни връща към своето начало като автор, към проблемно поле, което той пръв се зае да разчиства и разработва в литературознанието ни – мястото ни ролята на критиците от “втория ешелон”. Винаги е било ясно, че не само д-р Кръстев, Боян Пенев и Владимир Василев обговарят литературния живот у нас, а редом с тях работят и други критици. Но осветляването на тяхното дело сякаш се смята за непrestiжно литературоведско занимание. А тъкмо в текстовете на Стефан Минчев, Юрдан Маринополски, Алберт Гечев намираме различна гледна точка към български писатели. Да не говорим за Димо Къорчев и Васил Пундев, чието творчество отдавна плаче за монографично изследване. Чест прави на Славчо Иванов, че ни напомня пак всичко това. Ако една литература няма памет за миналото на своята критика, тя не може да има пълноценно самосъзнание и за своето настояще и бъдеще.

Като отличава отделни проблемни ядра и автори в развитието на българската литература, книгата на Славчо Иванов “... От век на век. Поезията пред очите на две столетия” е единна и цялостна. Нейната цялост се определя от непрестанно следвана литературоведска стратегия, че пределното и органичното, краят на началото, традицията и нейните трансформации живеят заедно в националната ни литература – въпреки времето и налаганите от него моди. Тази книга не само оглежда етапни български поети, но вижда

и техните образи в огледалото на критиката. Тя е ценна, защото търси диалога в творбите на всеки един от изследваните писатели — как този диалог маркира по-нататъшния път на литературата ни и как модерното диша в националното.

Димитър Михайлов